

RESTAURAREA UNUI IATAGAN DE SECOL XIX

MIHAELA BECEANU

Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva

beceanu_mihaela@yahoo.com

Cuvinte cheie: iatagan, secol XIX, restaurare, coroziune, Complexon III

Keywords: scimitar, XIXth century, restoration, corrosion, Complexon III

Articolul începe cu descrierea din punct de vedere artistic a obiectului și continuă cu prezentarea materialului și tehnicilor sale de confecționare. Este prezentată de asemenea metoda de restaurare folosită, detaliind tehnicile și reactivii utilizați.

În categoria vastă a armelor albe iataganul reprezintă o categorie aparte fiind încadrat în grupul cuțitelor de mari dimensiuni, având tăișul obligatoriu pe muchia interioară a lamei, fără gardă și cu plăsele specifice terminate la partea superioară sub forma unor aripioare ușor curbate spre tăișul lamei.

Piesa prezentată în lucrarea de față este un iatagan aflat în colecția Muzeului Civilizației Dacice și Romane, având numărul de inventar 234.

Conform informațiilor furnizate de domnul Markov Zoran, muzeograf în cadrul Muzeului Banatului Timișoara, literatura de specialitate clasifică această armă, în funcție de culoarea și materialul din care sunt realizate plăselele în categoria iataganului „belosapac” cu plăselele din fildeș sau alte tipuri de os de culoare deschisă, armă destinată de regulă civililor înstăriți.

Datat în anul 1220, după calendarul islamic, (1805/1806 după cel gregorian), iataganul este de producție balcanică (realizat probabil în Focia – Bosnia Herțegovina, cel mai renumit centru de producție balcanic) de către, așa cum reiese din textul inscripției de pe lamă, armurierul Mehmet pentru un anume Ahmed, probabil un personaj înstărit din epocă, având în vedere faptul că asemenea arme erau foarte costisitoare la momentul respectiv.

Elementele componente principale ale iataganului sunt mânerul și lama.

La rândul său, mânerul are mai multe elemente constitutive și anume plăselele, hașerma și parazvana.

Hașerma și parazvana sunt confecționate dintr-un aliaj de argint și sunt decorate cu motive vegetale stilizate și motive geometrice. Mânerul din oțel este placat cu două plăsele din os care se termină la partea superioară cu două "urechi" ușor îndoite spre tăiș, de forma unor aripi de fluture stilizate.

Cele două plăsele sunt fixate pe hașermă cu patru nituri confecționate dintr-un aliaj feros.

Lama, confecționată din oțel, prin damaschinare, ușor curbată, are tăișul pe muchia interioară, muchia exterioară fiind netăioasă. Pe lamă, la partea exterioară, este damaschinat cu argint un ornament cu motive vegetale și florale stilizate, iar la partea

interioară trei inscripții cu litere arabe (pe care le-am menționat anterior) și un decor floral, toate realizate în aceeași manieră.

În ceea ce privește starea de conservare a obiectului, pe lângă depunerile mecanice de pe întreaga sa suprafață, acesta mai prezintă, pe componentele confecționate din oțel, un strat discontinuu de produși de coroziune caracteristici fierului din aliaj, cu zone punctiforme cu aspect de înțepat sau pișcat, tip de coroziune de altfel frecvent întâlnită la astfel de aliaje. Niturile din aliaj feros erau și ele puternic corodate. Componentele confecționate din argint erau acoperite cu un strat discontinuu, cu zone mai accentuate de culoare neagră, de produși de coroziune caracteristici argintului.

Obiectul prezenta și degradări mecanice minore prin lipsa tablei de argint pe o lungime de aproximativ 20 mm în zona hașermei.

Lungimea totală a iataganului este de 725 mm, a mânerului de 145 mm, a lamei de 580 mm iar lățimea maximă a lamei de 30 mm.

Diagnosticarea făcută în urma acestor observații a evidențiat un proces evolutiv de degradare chimică și fizică pentru stoparea căruia se impunea introducerea obiectului într-un flux de restaurare.

Iataganul prezentat în această lucrare face parte din categoria obiectelor compozite, fiind un ansamblu format din părți componente de natură anorganică și organică, modalitatea de intervenție aleasă pentru tratarea sa fiind cea de tratare a componentei metalice fixă în prezența componentei confecționate din suport organic.

În acest sens, prima operațiune efectuată a fost cea de curățire a patinei vulgare de pe plăsele cu detergent de tip Romopal soluție 10%, urmată de spălarea cu apă distilată și uscarea liberă, după o prealabilă imersie în alcool etilic 98%.

Pentru solubilizarea produșilor de coroziune de pe componentele din aliaj de argint am aplicat tratamente chimice¹ locale cu soluție apoasă 10% de acid formic, alternate cu uscări în alcool etilic și curățiri mecanice cu batonul din fibre de sticlă, iar niturile care fixează plăselele le-am curățit mecanic cu bisturiul, le-am degresat în alcool etilic apoi le-am tamponat cu Fertan^R pentru stabilizarea oxizilor de fier.

Am procedat apoi la izolarea plăselelor, a paravanei și hașermei, precum și a inscripției damaschinate pe lamă cu o rășină acrilică pe bază de metacrilat de etil.

Stoparea coroziunii localizate pe lama din oțel a iataganului am realizat-o prin imersia acesteia într-o soluție 3,72% de Complexon III la pH = 5,5 cu corecția pH-ului cu hidroxid de sodiu sau Complexon III.

După neutralizarea și uscarea componentelor tratate chimic a urmat finisarea mecanică cu ajutorul micromotorului cu accesorii de diferite tipuri.

Conservarea generală a piesei s-a realizat cu o soluție 5% de Paraloid B72 în toluen.

Odată cu conservarea piesei, s-a terminat și tratamentul ei, dar nu și verificarea sa permanentă și periodică, cunoscut fiind faptul că metalele sunt sensibile la diferiți factori de mediu.

Bibliografie

- Stambolov 1985 – T. Stambolov, *The corrosion and Conservation of Metallic Antiquities and Work of Arts*, 1985.

¹ Stambolov 1985, p. 56.

Foto 1. Iatagan – ansamblu (înainte de restaurare)

Foto 2. Iatagan – detaliu lamă (înainte de restaurare)

Foto 3. Iatagan – detaliu lamă (înainte de restaurare)

Foto 4. Iatagan – ansamblu (după restaurare)

Foto 5. Iatagan – detaliu lamă (după restaurare)

Restoration of a scimitar of XIXth century

Abstract

The paper begins with an aesthetic description of the object, presenting also the materials and technique used in the making of the object.

Taking into account all these aspects, a restoring method is proposed and the used materials and techniques are detailed.

List of Illustrations

- Photo 1. Scimitar - generally (before restoration)
- Photo 2. Scimitar - blade detail (before restoration)
- Photo 3. Scimitar - blade detail (before restoration)
- Photo 4. Scimitar - generally (after restoration)
- Photo 5. Scimitar - blade detail (after restoration).